

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ซึ่งเหตุผลสำคัญในการประกาศใช้เพราะสินค้าที่ผลิตในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศมีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สูงขึ้นเป็นลำดับ การที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยทำได้ยากลำบาก และเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้ในชีวิตประจำวันแล้วอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเรียกร้องความเสียหายจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ก่อนที่กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้นั้น มีกฎหมายที่ควบคุมดูแลหรือให้ความคุ้มครองประชาชนอยู่หลายฉบับ แต่กฎหมายดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชน เป็นการคุ้มครองเฉพาะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เฉพาะกรณีเท่านั้น โดยความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าในความรับผิดทางอาญาจะอยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติอื่นๆ ที่บังคับให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการต้องกระทำการตามที่พระราชบัญญัตินั้นกำหนดเป็นกรณีๆ ไป ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการบังคับของภาครัฐขึ้นพื้นฐานที่ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามเท่านั้น หากไม่ปฏิบัติตาม จะถูกต้องโทษทางอาญาหรือเพิกถอนอนุญาตประกอบกิจการ เป็นต้น

ส่วนความรับผิดทางแพ่งจะอยู่ภายในบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง ชื้อขาย ความรับผิดในความชำรุดบกพร่อง ความรับผิดละเมิด ซึ่งในการเรียกร้องความเสียหายของผู้เสียหายมีปัญหาและอุปสรรคอย่างมาก เนื่องจากภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง ชื้อขาย มีปัญหาวาระหว่างผู้เสียหายกับผู้ต้องรับผิดจะต้องมีนิติสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างกันเท่านั้น ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง ความรับผิดทางละเมิดนั้น มีปัญหาว่าภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อในการกระทำ ความผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า ตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไป เพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่มีการกำหนด

หน้าที่ความรับผิดชอบเยียวยาความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้โดยตรง ดังนั้นพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดหรือความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) มาใช้บังคับและเป็นหัวใจสำคัญ⁷³¹ อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป เช่น ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี ตลอดจนถึงประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชียเช่นเดียวกับประเทศไทย ที่มีความเจริญทางอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจสูงสุดในทวีปเอเชีย แสดงให้เห็นได้ว่าก่อนที่จะนำเอาหลักกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product liability) มาใช้บังคับในการฟ้องคดีของผู้เสียหายจะต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไป คือ หลักกฎหมายสัญญาและละเมิด ซึ่งมีปัญหาในการบังคับใช้และไม่สามารถเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ กฎหมายสัญญาระหว่างโจทก์และจำเลย จำต้องมีความผูกพันทางสัญญาต่อกัน มิฉะนั้นแล้วไม่สามารถฟ้องให้รับผิดชอบได้ ส่วนหลักกฎหมายละเมิดถึงแม้ฝ่ายโจทก์และจำเลยไม่จำเป็นต้องมีความผูกพันทางสัญญาต่อกันก็ตาม แต่อุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายละเมิดนั้น โจทก์มีภาระในการนำสืบถึงการกระทำละเมิดของจำเลย ซึ่งในความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นเป็นการยากลำบากที่โจทก์จะสามารถพิสูจน์ได้ เพราะพยานหลักฐานตลอดจนความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกือบทั้งหมดอยู่ในการครอบครองของผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด จึงทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาเสียหายหรือได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง ดังนั้น กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงมีแนวคิดและวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน คือ เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้รับการเยียวยาหรือชดเชย ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากผู้ประกอบการให้มากที่สุด ลดภาระการพิสูจน์ความเสียหายและการกระทำของผู้ประกอบการโดยมีการนำเอาหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดมาบังคับใช้กับผู้ผลิต ซึ่งถือเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย ถึงแม้ว่าผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจะไม่ได้ตั้งใจหรือมีความประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายก็ตาม

⁷³¹ บัญญัติในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 5 “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทของผู้ประกอบการหรือไม่”

หลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ ถูกบัญญัติขึ้นอย่างชัดเจนในประเทศสหรัฐอเมริกา ในกฎหมาย The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ที่นำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) มาใช้บังคับแก่ผู้ผลิต โดยผู้ผลิตจำต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้เสียหายแม้จะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม และมีการพัฒนามาตรฐานความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใน The Restatement (third) of Torts: Product liability หรือเรียกสั้นๆ ว่า Product liability restatement ที่มีการบังคับใช้จนกระทั่งปัจจุบันนี้

ส่วนกลุ่มสหภาพยุโรป มีการออกกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC บังคับกับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และบังคับให้ประเทศสมาชิกต้องบัญญัติกฎหมายภายในประเทศสมาชิกให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายของกลุ่มสหภาพยุโรปด้วย โดยหลักกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC นำเอาหลักกฎหมาย The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ของประเทศสหรัฐอเมริกามาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมาย

ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี เป็นสมาชิกของกลุ่มสหภาพยุโรป ซึ่งต้องบัญญัติกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับกฎหมายของกลุ่มสหภาพยุโรป ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ (Product liability) ประเทศอังกฤษได้ออกเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ.1987 (The Consumer Protection act 1987) และประเทศเยอรมนีได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ.1989 (The Product Liability Act 1989)

ส่วนประเทศญี่ปุ่นแม้จะไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มสหภาพยุโรป แต่ก็ได้นำเอาหลักกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป มาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ (Product liability Law) ของประเทศญี่ปุ่น

สำหรับประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ซึ่งประเทศไทยได้นำเอาหลักกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มสหภาพยุโรปมาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่น

วัตถุประสงค์ที่ถือเป็นสาระสำคัญของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือ มุ่งให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ผลิตหรือจำหน่ายที่ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ดังนั้นผู้ประกอบการจะรับผิดชอบต่อผู้บริโภค เมื่อสินค้านั้นเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” โดยหลักเกณฑ์ใน

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละประเทศว่าจะเลือกใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาใด ซึ่งหลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีดังต่อไปนี้

1) หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) จะพิจารณาจากสิทธิที่จะคาดหวังของผู้บริโภคทั่วไปหรือวิญญูชนที่มีความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ในการใช้สินค้าในขณะนั้นเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำเอาค่าเฉลี่ยในความคาดหวังของวิญญูชนทั่วไปที่มีความรู้พื้นฐานปกติธรรมดาในสังคมขณะนั้นมาพิจารณา ไม่ได้นำเอาเฉพาะความคาดหวังของโจทก์หรือผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมาเป็นหลักเกณฑ์พิจารณาเท่านั้น และจะนำเอาสภาพแวดล้อมของสินค้าประกอบกับพฤติกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวข้อง เช่น การนำเสนอสินค้า ความสามารถในการใช้งานได้อย่างเหมาะสม และช่วงเวลาที่สินค้าเข้าสู่ท้องตลาดมาประกอบการพิจารณาสิทธิที่จะคาดหวังของผู้บริโภคทั่วไป ซึ่งหากผู้บริโภคหรือวิญญูชนโดยเฉลี่ยแล้วมีความคาดหวังว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหวังของผู้บริโภคหรือไม่ปลอดภัยแล้ว ถึงแม้ว่าไม่มีความชำรุดบกพร่องใด ๆ เลยก็ตาม ก็ถือว่าเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย

หลักเกณฑ์การพิจารณาโดยอาศัยหลักความคาดหวังของผู้บริโภคจะมีความเหมาะสมกับการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากความบกพร่องในการผลิต โดยเฉพาะการผลิตสินค้าที่ไม่ใช้วิทยาการและเทคโนโลยีในการผลิตขั้นสูง หรือสินค้าที่ไม่มีความสลับซับซ้อน แต่ประการใด เช่น อาหารกระป๋อง พัดลม หรือจักรยาน เป็นต้น

ปัญหาของของหลักความคาดหวังของผู้บริโภคในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้านอกจากไม่เหมาะสมกับสินค้าที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงที่มีความซับซ้อนแล้ว ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่อาจทำให้ผู้ประกอบการหลุดพ้นได้ คือ

- (1) อันตรายที่ชัดเจนและเปิดเผยของสินค้า
- (2) การใช้งานผิดวิธีหรือคำแนะนำที่ผู้ผลิตให้มาเพียงพอแล้ว
- (3) ผู้ใช้ความคาดหวัง ขาดความรู้และประสบการณ์ในการสินค้า
- (4) ลักษณะการพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภค ไม่ได้มุ่งพิจารณา

ถึงการใช้ความระมัดระวังตามหน้าที่ของผู้ประกอบการ

หลักความคาดหวังของผู้บริโภคนี้ประเทศที่นำมาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย

2) หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test) ถือเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าอย่างหนึ่ง ซึ่งพัฒนามาจากหลักความประมาทเลินเล่อตามหลัก

กฎหมายละเมิด โดยวัตถุประสงค์ของหลักความเสียหายและประโยชน์ มีเป้าหมายที่จะมุ่งเพิ่มสามัญสำนึกของผู้ผลิตในกระบวนการออกแบบ การผลิตและการกำหนดคำเตือนหรือคำแนะนำในสินค้า เมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยอาศัยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) แล้วจะเห็นว่ามีความตรงกันข้ามกัน เพราะหลักความคาดหวังของผู้บริโภคจะมุ่งพิจารณาจากผู้บริโภคเป็นสำคัญ แต่หลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความเสียหายและประโยชน์จะพิจารณาจากฝ่ายผู้ผลิตเป็นสำคัญ เพราะหากผู้ผลิตใช้มาตรฐานการตรวจสอบด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ความสมดุลระหว่างต้นทุนและประโยชน์ด้านความปลอดภัย ตลอดจนผู้ผลิตสามารถคาดหมายได้ว่าสินค้าอาจจะมีอันตรายเกิดขึ้นได้ในอนาคต ผู้ผลิตจึงมีหน้าที่ในการหลีกเลี่ยงหรือป้องกันอันตรายนั้น โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาจากข้อเท็จจริงของฝ่ายผู้ผลิตจากการใช้ทางเลือกในการผลิตที่เหมาะสม การใช้ต้นทุนในการปรับปรุงสินค้าให้มีความปลอดภัย และประโยชน์ในด้านความปลอดภัยที่สังคมส่วนใหญ่จะได้รับจากการปรับปรุงสินค้านั้นให้มีความปลอดภัยเองเกือบทั้งหมดไม่ใช้ความคาดหวังของผู้บริโภคทั่วไปมาพิจารณา ซึ่งหลักความเสียหายและประโยชน์จะมีความเหมาะสมเป็นอย่างมากในการนำไปใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยจากความบกพร่องจากการออกแบบสินค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีหรือวิทยาการในการผลิตขึ้นสูงเพราะผู้บริโภคทั่วไปไม่มีความรู้มากพอที่จะใช้ความคาดหวังพิจารณาความปลอดภัยของสินค้าได้

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำเอาหลักความเสียหายและประโยชน์ไปใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและการเตือนหรือการให้คำแนะนำอย่างพอเพียง โดยบัญญัติไว้ใน The Restatement (third) of Torts: Product liability มาตรา 2 (b) (c) ส่วนกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรป เช่น ประเทศอังกฤษหรือประเทศเยอรมนี รวมทั้งประเทศญี่ปุ่น นำเอาหลักความเสียหายและประโยชน์ไปใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าภายใต้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคหรือเรียกว่า “หลักความคาดหวังในความเสียหายและประโยชน์” โดยพิจารณาจากสภาพสินค้าที่อาจคาดหมายได้ว่าผู้ผลิตใช้ทางเลือกในการออกแบบที่เหมาะสมระหว่างความเสียหายและประโยชน์ในด้านความปลอดภัย

สำหรับประเทศไทยยังไม่ปรากฏถึงการนำหลักความเสียหายและประโยชน์มาใช้ประกอบการพิจารณาที่แน่ชัด แต่เมื่อประเทศไทยนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภค เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศยุโรป หลักความเสียหายและประโยชน์จึงอาจนำมาใช้ภายใต้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคได้

3) หลักความประมาทเลินเล่อ (Negligence) การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความประมาทเลินเล่อตามกฎหมายละเมิด จะมุ่งพิจารณาจากการใช้ความระมัดระวัง ของฝ่าย

ผู้ผลิตเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ กล่าวคือ ผู้ผลิตสินค้าไม่ใช้ความระมัดระวังตามที่พึงมี เพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอันตราย ก็ถือเป็นความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต จึงทำให้สินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายนั้น เป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หลักความประมาทเลินเล่อมักจะนำมาใช้กับกรณีความบกพร่องจากการเตือนหรือการให้ข้อมูล คำแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับสินค้า หรือแม้กระทั่งความบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการออกแบบ

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในกฎหมาย The Restatement (third) of Torts : Product liability ในมาตรา 2(c) กรณีความไม่ปลอดภัยจากการเตือนหรือการให้คำแนะนำ ส่วนกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี หรือประเทศญี่ปุ่น ได้นำเอาหลักพิจารณาระหว่างความประมาทเลินเล่อกับภาวะความเสี่ยงและต้นทุนทางสังคมในการใช้ความระมัดระวังที่เหมาะสมกับความเสี่ยงอันตรายของสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของความไม่ปลอดภัยจากการเตือนหรือการให้คำแนะนำ ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องให้คำแนะนำหรือคำเตือนถึงความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อย่างเพียงพอ โดยถือว่าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยของผู้ผลิตเป็นสภาพสินค้าอย่างหนึ่ง

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 คำนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายถึง สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบหรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ ดังนั้น หลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยจึงอยู่ภายใต้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) เช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) ซึ่งประเทศไทยนำมาเป็นต้นแบบในการร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย เช่นเดียวกับประเทศสมาชิกในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป อาทิ ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี หรือแม้แต่ประเทศญี่ปุ่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกภาพของสหภาพยุโรป ก็ได้นำเอากฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มสหภาพยุโรปมาเป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเช่นกัน โดยได้นำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาเป็นหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งในการนำไปปรับใช้กับการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็น

สหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี หรือประเทศญี่ปุ่น การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีการนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์หรือหลักต้นทุนและประโยชน์ และหลักความประมาท เลินเล่อประกอบการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้า โดยจะพิจารณาภายใต้หลักความ คาดหมายของผู้บริโภคตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คำนึงจากความคาดหวังในความปลอดภัยหรือ ความคาดหวังในความเสี่ยงจากการกระทำของผู้ประกอบการ และพฤติการณ์ทั้งปวงในการ ออกแบบ การผลิต หรือการให้คำเตือนของผู้ประกอบการ ที่ได้ใช้ความระมัดระวังที่เหมาะสมกับ ความเสี่ยงอันตรายในสินค้า ไม่ว่าจะเป็นออกแบบสินค้าให้ปลอดภัยเหมาะสมกับต้นทุนและประโยชน์ ในด้านความปลอดภัยที่ผู้บริโภคจะได้รับ และผู้ประกอบการหลีกเลี่ยงอันตรายได้อย่างเหมาะสม เพื่ออุดช่องโหว่ของการนำหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาใช้บังคับ

สำหรับประเทศไทยตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ยังไม่ปรากฏแนวคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือคำ พิพากษาของศาลฎีกาที่ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเช่นเดียวกับ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี หรือประเทศ ญี่ปุ่น แต่อย่างใด

2. ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการศึกษาในหลักการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้าตามพระราช บัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ครั้งนี้ ผู้ศึกษามี ข้อเสนอแนะในหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามคำนิยามของคำว่า “สินค้าที่ไม่ ปลอดภัย” ของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญอันจะส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบ หรือไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพื่อให้เกิดความ ยุติธรรมหรือความเสมอภาคทั้งฝ่ายผู้ประกอบการและฝ่ายผู้บริโภค โดยได้นำเอาปัญหาที่เกิดจาก บังคับใช้กฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น มาปรับใช้กับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กล่าวคือ

1) หลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยบัญญัติไว้ในคำนิยาม ของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยให้หมายความว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า “สินค้าที่ก่อหรืออาจ

ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้” ดังนั้น ในการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยว่าสินค้าใดจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอันพึงคาดหมายได้ จะต้องใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectation test) เป็นสำคัญ เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี หรือประเทศญี่ปุ่น ที่นำเอากฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป หรือกฎ EC Directive 85/374/EEC มาเป็นต้นแบบในการร่างกฎหมาย

2) คำว่า “อันพึงคาดหมายได้” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ตอนท้าย ที่ถือว่าเป็นการนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาเป็นแนวทางในการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องพิจารณาจากความพึงคาดหมายได้ของประชาชนทั่วไปที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์ในการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น มาพิจารณามากกว่าที่จะพิจารณาจากผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายหรือโจทก์เพียงแต่ผู้เดียว ซึ่งจะทำให้เห็นได้ว่าสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ถือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่

3) การพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย อาจจะนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility test) มาประยุกต์ใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้โดยพิจารณาจากข้อความว่า “อันพึงคาดหมายได้” ตามมาตรา 4 อันจะถือได้ว่าเป็นหลักการพิจารณาจากความคาดหวังในความเสี่ยงและประโยชน์ (Expectation – risk – benefit test) หรือหลักความคาดหวังในความปลอดภัยของสินค้า โดยเฉพาะสินค้าที่มีความสลับซับซ้อนหรือสินค้าที่มีการออกแบบหรือการผลิตที่ใช้วิทยาการหรือเทคโนโลยีขั้นสูงและประชาชนสามัญธรรมดาทั่วไปไม่สามารถที่จะคาดหมายถึงความปลอดภัยของสินค้าได้ ซึ่งจะเป็นการพิจารณาระหว่างความประมาทเลินเล่อกับความเสี่ยงและสถานะต้นทุนในการใช้ความระมัดระวังของผู้ประกอบการที่เหมาะสมกับความเสี่ยงอันตรายของสินค้า ไม่ว่าจะเป็นในด้านการออกแบบ การผลิตหรือการให้คำเตือนหรือคำแนะนำเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายให้มากที่สุด เพราะตามความเป็นจริงแล้วผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังในสินค้าของผู้ผลิตนั้นว่ามีความเหมาะสมและปลอดภัยและก่อนที่ผู้ผลิตจะนำสินค้าออกจำหน่ายในท้องตลาดผู้ประกอบการได้พิจารณาถึงความปลอดภัยเป็นอย่างดีแล้ว จึงได้นำสินค้านั้นออกสู่ท้องตลาด ดังนั้น การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยใช้หลักความเสี่ยง

และประโยชน์นี้ จึงตรงข้ามกับหลักความคาดหมายของผู้บริโภค เพราะหลักความเสี่ยงและประโยชน์จะพิจารณาจากการกระทำของผู้ผลิตเป็นเกณฑ์ ส่วนหลักความคาดหมายของผู้บริโภคจะพิจารณาจากความคาดหมายของประชาชนสามัญทั่วไป

การนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test) หรือหลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost – utility test) มาพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสภาพสินค้าภายใต้ขอบเขตของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 นั้น โดยให้ถือเป็นการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยการใช้หลักความคาดหวังในความเสี่ยงและประโยชน์นั้น ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีจะต้องเข้ามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ค้นหาความเสี่ยงอันตรายและประโยชน์ด้านความปลอดภัยของสินค้า โดยพิจารณาระหว่างความประมาทเลินเล่อกับภาวะความเสี่ยงและต้นทุนในการใช้ความระมัดระวังของผู้ประกอบการที่เหมาะสมกับอันตรายของสินค้านั้น รวมถึงจะพิจารณาถึงหน้าที่ของประกอบการพึงมีในการให้คำแนะนำหรือคำเตือนแก่ผู้บริโภคสินค้าอย่างเพียงพอด้วย หลักสำคัญที่ศาลหรือผู้พิพากษาคควรจะต้องนำมาใช้ประกอบการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือ

- ก. ลักษณะและขอบเขตของความเสี่ยงอันตรายในสินค้า
- ข. ลักษณะของการใช้งานและประโยชน์จากการใช้งานของสินค้า
- ค. ลักษณะของการนำเสนอสินค้าในท้องตลาด
- ง. ลักษณะความชัดเจนและการรับรู้ของผู้บริโภคจากอันตรายของสินค้า
- จ. อายุการใช้งานของสินค้า
- ฉ. ความเป็นไปได้ในการใช้ทางเลือกของการออกแบบ การผลิต หรือการเตือน ที่ปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงอันตรายน้อยที่สุด
- ช. ความเป็นไปได้ในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงอันตรายในการบริโภคหรือการใช้สินค้าของผู้บริโภค

4) คำว่า “สภาพของสินค้า” ตามคำนิยามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นอกจากจะหมายถึง ลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว คำว่า “สภาพของสินค้า” ยังควรจะพิจารณารวมไปถึงกรณีต่อไปนี้

- ก. การนำเสนอสินค้า ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ โฆษณา หรือการให้คำแนะนำ คำเตือน หรือข้อมูลอื่นๆ ที่ผู้ประกอบการได้กระทำเพื่อจะทำให้ประชาชนพึงคาดหมายได้ถึงความปลอดภัยของสินค้า

ข. ลักษณะของการใช้งานของสินค้าสามารถใช้งานได้เหมาะสม มุ่งเน้นที่ความปลอดภัยของสินค้า มากกว่าวัตถุประสงค์การใช้งานของสินค้า

ค. ช่วงเวลาที่สินค้าเข้าสู่ท้องตลาด ซึ่งจะพิจารณาว่าขณะที่นำสินค้าเข้าสู่ระบบการจำหน่ายมีความปลอดภัยมากน้อยเพียงไร จะพิจารณาจากพฤติกรรมแวดล้อมในการผลิตสินค้าของผู้ผลิต หรือระบบการจำหน่ายของผู้ประกอบการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าไม่ปลอดภัย นั้นว่าใช้ทางเลือกของการออกแบบ การผลิต หรือการจัดหน่าย ให้มีความปลอดภัย โดยพิจารณาจากความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีในขณะที่ผลิตสินค้าเข้าสู่ท้องตลาดว่าสามารถตรวจสอบหาความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้หรือไม่

สำหรับข้อเสนอแนะที่ผู้ศึกษาจะเสนอแนะให้ผู้อ่านทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป ในปัญหาของการใช้ความคาดหวังในความเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย ในการพิจารณาถึงช่วงเวลาที่สินค้าถูกจัดจำหน่ายในระบบตลาดในช่วงเวลาที่ยังไม่มีเทคโนโลยีและวิชาการในขณะนั้นตรวจสอบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ ซึ่งแม้กฎหมายไทยจะไม่ได้ระบุเหตุยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการกรณีนี้ไว้เช่นเดียวกับประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปก็ตาม แต่หากคำนึงถึงสภาพของสินค้าตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 แล้ว ในความหมายของคำว่า “คำนึงถึงสภาพของสินค้า” นั้น จะหมายความรวมถึงสภาพของสินค้าในช่วงเวลาที่สินค้าเข้าสู่ระบบการจำหน่ายด้วยว่าผู้ผลิตสามารถตรวจสอบความไม่ปลอดภัยได้หรือไม่ ซึ่งถือเป็นข้อโต้แย้งของผู้ประกอบการได้ประการหนึ่งอันจะทำให้สินค้านั้นไม่เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งอาจจะต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในมาตรา 7 โดยทำการเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนของเหตุโต้แย้งของผู้ประกอบการในกรณีของสินค้าที่ออกสู่ท้องตลาดในช่วงเวลาที่ยังไม่มีเทคโนโลยีและวิชาการในขณะนั้นตรวจสอบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้

นอกจากนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งให้ผู้อ่านได้ศึกษาค้นคว้าต่อไปเกี่ยวกับปัญหาของความรับผิดของผู้ประกอบการก่อนที่จะเกิดความเสียหายขึ้นหรือตามที่พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มาตรา 4 ใช้คำว่า “อาจจะเกิดความเสียหาย” เพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย รวมไปถึงความรับผิดของผู้คิดค้นผลิตภัณฑ์หรือเจ้าของสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ด้วย